

II.

—————

**ÚSTAVNÍ SYSTÉM
SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH**

autor: doc. JUDr. Jiří Kroupa, CSc.

1. ÚSTAVNÍ VÝVOJ A CHARAKTERISTIKA ÚSTAVY	34
2. NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ORGÁNY	35
2.1. Moc zákonodárná – Kongres	35
2.2. Moc výkonná – prezident	38
2.3. Moc soudní – Nejvyšší soud	39
3. FEDERALISMUS SPOJENÝCH STÁTŮ	40
4. ORGANIZACE SOUDŮ VE SPOJENÝCH STÁTECH	41
5. MÍSTNÍ SPRÁVA	42
6. POLITICKÉ STRANY	43
6.1. Charakteristika systému stran	43
6.2. Organizační struktura politických stran	44
6.3. Demokratická strana	44
6.4. Republikánská strana	45
6.5. Tzv. Třetí strany (Third Parties)	45
7. ZÁJMOVÉ ORGANIZACE	46

Nejvyššího soudu Spojených států v rámci „judicial review“, spočívající v závazném výkladu Ústavy. Od rozhodnutí Nejvyššího soudu *Marbury v. Madison* (1803) platí, že Ústavou Spojených států je to, co za ústavu prohlásí Nejvyšší soud. Jak napsal tehdejší předseda tohoto soudu, John Marshall, „je nepochybně právem a povinností soudní moci vyhlášovat, co je zákonem“.

2. NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ORGÁNY

2.1. Moc zákonodárna – Kongres

V souladu se systémem dělby moci svěřuje Ústava Spojených států amerických moc zákonodárnu Kongresu, který se skládá ze dvou komor – Sněmovny reprezentantů a Senátu. Členové sněmovny reprezentantů (435) jsou voleni v přímých volbách každé dva roky, členové Senátu (100) na šest let, přičemž se každé dva roky volí jedna třetina, aby v souladu s vůlí tvůrců Ústavy USA mohl Senát vykonávat stabilizující funkci. Zatímco Sněmovna reprezentantů je vytvářena v závislosti na počtu obyvatel, každý stát má v Senátu bez ohledu na velikost dva zástupce.

Aktivní volební právo do Sněmovny reprezentantů má každý občan starší osmnácti let. Zvolena do této sněmovny může být osoba starší dvaceti pěti let, jenž je více než sedm let občanem Spojených států. Považuje se přitom za samozřejmé, že uchazeč o zvolení do Sněmovny reprezentantů má trvalé bydliště v tom volebním obvodu, v němž kandiduje.

Pokud jde o Senát, aktivní volební právo je rovněž osmnáct let. Do Senátu může být zvolena osoba starší třiceti let, je-li nejméně devět let občanem USA. Podmínkou je rovněž trvalý pobyt v den voleb v tom státě, za který kandidát kandiduje. Jak do Sněmovny reprezentantů, tak i do Senátu se volí na základě většinového volebního systému.

V čele Sněmovny reprezentantů je předseda (*speaker*), který je představitelem politické strany mající ve Sněmovně většinu. Předsedou Senátu je – z titulu své funkce – viceprezident Spojených států. Vedle toho volí Senát předsedu „*pro tempore*“ (dočasněho), jehož úkolem je zastupovat viceprezidenta v době jeho nepřítomnosti. I on je volen z řad senátorů té politické strany, která má v Senátu většinu.

Pro činnost obou komor Kongresu mají velký význam představitelé politických stran – vůdce většiny (*majority leader*) a vůdce menšiny (*minority leader*). Pracovními orgány Sněmovny reprezentantů i Senátu jsou výbory a podvýbory, jejichž počet je v obou komorách přibližně stejný a v každé se v současné době zji-

1. ÚSTAVNÍ VÝVOJ A CHARAKTERISTIKA ÚSTAVY

Ústava Spojených států amerických je nejstarší psanou ústavou a patrně také jednou z nejkratších. Byla přijata Ústavním konventem v roce 1787 a po ratifikaci devátým státem federace – v souladu s čl. VII – se stala účinnou v roce 1788.

Jako základní principy zakotvila Ústava Spojených států princip omezené vlády, republikánský princip, princip dělby moci spojený s principem „brzd a vyvážení“ (checks and balances) a princip federalismu.

Princip omezené vlády (limited government) byl zdůrazněn již v Deklaraci nezávislosti. Jeho podstatu vyjádřil „otec ústavy“ J. Madison slovy: „Při utváření státu, v němž lidé mají vládnout nad lidmi, je velkým problémem toto: předně je nutno umožnit, aby stát dozíral nad těmi, jimž se vládne, hned poté je třeba státu uložit, aby dozíral sám na sebe“.

Republikánský princip byl chápán tvůrci Ústavy jako požadavek takové formy vlády, kterou označujeme jako zastupitelskou demokracii. Spočíval na takovém pojetí legitimacy státní moci, jež je založena na přímé účasti občanů na konstituování zastupitelských orgánů.

Princip dělby moci a princip brzd a vyvážení vycházel z Montesquieovy koncepce, a proto Ústava zakotvuje tři státní moci – moc zákonodárnou (Kongres), moc výkonnou (prezident) a soudní (Nejvyšší soud) – jako moci na sobě nezávislé, samostatné a oddělené a vedle toho stanoví pravomoci (brzdy a vyvážení), jimiž může každá z nich kontrolovat moc obou zbývajících.

Podobnému účelu má sloužit i princip federalismu, kdy rozdělení moci mezi federální vládu a vlády jednotlivých států má umožnit, aby „se různé vlády kontrolovaly navzájem a zároveň se každá z nich kontrolovala sama“ (J. Madison).

Z formálně právního hlediska je Ústava Spojených států velmi rigidní. Ostatně změny se mohou uskutečnit formou tzv. dodatků, které nepředstavují revizi původního textu, ale jeho doplnění.

Dodatků bylo dosud přijato dvacet sedm. Dvacátý šestý, týkající se snížení věkové hranice aktivního volebního práva, v roce 1971. Tento dodatek umožnil, aby se 25 miliónů nových voličů zúčastnilo prezidentských voleb v roce 1972. Poslední, dvacátý sedmý dodatek vstoupil v účinnost v roce 1992. Jeho obsahem je zákaz zvyšování platů členů Sněmovny reprezentantů i Senátu dříve než po volbách nové Sněmovny.

Velký význam mělo přijetí prvních deseti dodatků, jež nabyly účinnosti roku 1791, a jsou známy jako Listina práv („Bill of Rights“).

„Doplňování“ ústavního textu není považováno za rozhodující faktor skutečnosti, že tento text platí již více než dvě stě let. Za rozhodující je považována role